

Välkommen till Barva!

Barva-bladet

Ett informationsblad för Barva Bygdegemenskap nr 16. Nr 2 år 2002.

Utgivare: Kulturgruppen i Barva Framtid och samordnare är Anne Ivarsson

Jag sitter och funderar på årstiderna. *Förr, när jag var barn, var det ordning på väder och årstider!* Kanske du tänkt så ibland. Jag har gjort det. Förr var det vår, sommar, höst och vinter. Nu är på något sätt allt på en gång. Var det någon vinter? Nja. Och våren? Den slog sig ihop med sommaren och även vintern. Det är väl bara att vänta på hösten. För mig stämmer det inte när liljekonvaljen blommar i början på maj. Dags att lägga skolavslutningen en månad tidigare?

När jag skriver detta blommar syrenerna för fullt.

Men vi tittar framåt mot "Barva Framtid". Och framtiden kommer, antingen vi vill det eller ej. Så häng på. Förstår, att du funderar på, om det kommer att hända något och i så fall vad?

Det talas om att skolan börjar vara i fara, då elevantalet sjunkit ganska mycket. Jag har träffat politiker som är oroliga över utvecklingen. Men samtidigt säger man, att arbetar ni bara på, för att få fart på byggnation och ökat barnantal, så löser det sig.

Processen att få igång de "utgrävningar" som måste till för att få klartecken för byggnationen blev drygare än vi räknat med. Men de är nu igång. Det plansamråd, som genomfördes i vintras, har nu resulterat i, att en detaljplan har tagits fram. Den kommer att ställas ut i Värjan, kommunhuset, där alla sådana utställningar finns. *Men även i matsalen vid Barva skola. Tider kommer att finnas på kommunens annonssida, hoppas jag. Den pågår från den 4 juni till 29 juni.*

Passa på att studera handlingarna.

Vi undersöker också möjligheterna att få väntkurar vid busshållplatserna vid gamla E 20 samt vid skolan. Glöm inte årsmötet den 2 juni i Barvagården. Hoppas vi ses då.

Ha en fin sommar med sol och bad och även lite ledigt. Hör gärna av dig.

/Rune Johansson.

Barva-frieri från 1600-talet.

ngen vet hur många miljoner gånger det hänt i vårt land, att en ung man frågat en ung kvinna om hon ville bli hans hustru. Lika omöjligt är det att känna till de tusentals olika formuleringar denna enkla men viktiga fråga kunnat få på vårt svenska språk. Bland de otaliga variationer på friarens fråga, som under årtusenden uttalats på svenska och snart blivit glömda, har i våra bygder åtminstone en blivit bevarad åt eftervärlden på ett originellt sätt, nämligen i Strängnäs domkapitels protokoll.

"På gården Limslätt i Barva socken fanns ung dräng - så berättar Högvärldiga domkapitletsprotokoll från den 28 augusti 1625 - som under dans kring midsommarstången samma år giljat till "en ung pijgha" från Lindholms herregård med följande klangfulla ord: "Skulle thet icke tiäna att wij bleffvo folck tillsammans?" Bland alla de friareböner nedskriva av dessa rader haft tillfälle att träffa på i och annan litteratur framstår denna utan tvivel som den mest kärnfulla, friska och originella. Mycket skulle man ge för att ha den unga drängens länge sedan tystnade röst på stålband eller grammfonskiva

Vad den unga "pijghan" svarade till drängens frieri, förmåler tyvärr inte domkapitlets protokoll, men att svaret blev jakande kan vi förstå därav, att den unge mannen några dagar kom till henne med sina fästningsgåvor enligt protokollet bestående av en sked, en fingerring, lerft tua gånger, hanskar och kijsta och pijghan gaf honom gåfvor igen, nämligen vantar och strumpor"

Efter denna lyckliga början på frieriet ställde drängen hoppfull sina steg till flickans "faderherbrodher och fosterfader och räckte honom handen ther på att han ville fullfölja sin Echtenskapsläffuen med pijghan".

Drängens välbetänkta åtgärd att träffa överenskommelse med flickans fosterfar skedde både enligt gammal god sedvänja och enligt lagens bud. Att målsman eller "giftoman"- antingen det nu var far, farbror eller bror- haft att bestämma om en ung flickas giftermål, är om bekant ett förhållande som hållit i sig ända in vår egen tid. I 1734 års lag fick de den otvetydiga utformningen: "Wil man hiona-lag bygga, tå skal man mö af hennes Giftoman begära, och ej med Wäld taga eller hemliga till sig locka".

Drängen från Limslätt hade uppfyllt lagens och sedvänjans bud, och så långt var allt gott och väl. Men därmed var inte svårigheterna slut. Drängen hade hemman att ärva vilket flickan inte hade. Och när han nu kom hem till sin fader och berättade. att han "ville byggia Echtskap medh samma pijgha" svarade fadern: "Thet må tu giöra men aldrig skal tu komma uti mijn gårdh medh henne". Vi anar i de grymma orden den självägande odalmannens kalla ekonomiska beräkning: Äktenskap borde inte byggas på så lösan sand som älskog och midsommardans. Nej, en bondson som hade hemman att ärva borde se sig om efter en välbärgad bonddotter från en närliggande gård, helst en som gränsade intill de egna tegarna, så att äktenskap inte bara blev en hopflyttning till samma säng utan även hopslagning av ägor, de efterkommande till större välstånd och anseende. "Drängen gick sorgsen bort" efter faderns nedslående svar fortsätter domkapitlets protokoll, "och haffuer uppå thenna handel warit bekymbrat om Bröllopet, hwem thet åt them giöra skulle."

Om man bokstavligen får tro dessa ord, tycks den unge mannen ha varit mera bekymrad för själva bröllopfesten än för faran att fadern skulle göra honom arvlös. Att på nutida vis bara ta flickan med till prästgården var otänkbart. En riktig bröllopfest med hundrade gäster och hundrade rätter måste det vara.

Som son till en självägande bonde hade drängen säkerligen själv varit med om ståtliga bröllop, då brudparets giftomän varit överens om gårdsdelarna passat väl ihop. Man har från Sörmland exempel på att ett fjärdedels hemman kunde stryka med för att tillfredställa föräldrarnas fåfänga, när det gällde ett praktfullt bröllop, som länge skulle bli ett minne i bygden. Många förordningar utkom visserligen under tidernas lopp mot yppighet och överflöd vid bröllop och barndop, men detta hjälpte föga, och mot mitten av 1800-talet var ett bröllop på åtta dagar ingen sällsynthet i Sörmland. Brudföljen med tjugo tärnor och lika många riddare var inte ovanliga på vägarna i Åkers härad och Rekarnebygden. Med tärnor, riddare och svenner, spelmän, styckeskott och äreportar drog det ståtliga folket fram från bröllopgården till den vita sockenkyrkan och tillbaka samma väg.

När bröllopgästerna var hundra eller flera, fick värden eller "talmannen" som han ofta kallades, inte vara rädlös. I den förnämsta stugan på gården hade han och mor i huset dukat de dignade borden med den av släkt och vän medhavda "förningen" och mellan tårtor och helstekta grisar lyste gårdens och släktens samlade förråd av kannor och silverbägare. Sedan måltiden pågått en rundeligt tid "speltes steken in" och prästen höll sitt brudtal, under det att brudskålen gick omkring. En skål som talmanen inte fick glömma, var den för "alle redlige Danneman". Ibland föreslogs den i rimmad form, kanske med orden:

"Sitten ärliga
och dricken kärliga
för alla redliga
och beskedeliga
Dannemän och deras hus"

Ja, den som kommen av "redlige dannemän" måste se till att hans bröllop blev hedersamt för hela släkten, att det blev fest, vars rykte i socknen skulle bestå i mannaminne, Man får alltså inte undra på att "drängen gick sorgsen bort". Eftersom han hade vankelmodigt sinne gick det ända därhän, att han begynte fundera på att rygga sitt äktenskapslöfte till den fattiga "pijghan".

Men den besvikna fick ett stöd, där hon kanske minst hade väntat det. Hennes fosterfar fann på utväg, som väl ingalunda var vanlig på den tiden men som i våra dagar knappast utnyttjas. Han drog saken inför Högvärldiga domkapitlet i Strängnäs.

Domkapitlet stod ingalunda handfallet inför en tvist av detta slag. Sådana plägade kapitlet strax finna lösning på, och biskop Laurentius Paulinus behövde inte länge stryka sitt böljande skägg i begrundan över saken. Många krångliga äktenskapstvister hade de världiga herrarna säkerligen handlagt, och fler skulle det bli genom åren alla noggrant protokollförda.

Vi kan här inte avhålla oss från att erinra om tvisten med den lågadliga jungfrun Dorotea Anrep, vilkens välborna moder ville bryta dotterns äktenskapslöfte till "Capitainen" Sigismund Skridenbaum emedan denne till den utsatta tiden för bröllopet inte lyckats bli upphöjd i adligt stånd, vilket han vid trolovningen ställt i utsikt. Modern påpekade inför domkapitlet, att "hwarken hennes syskon eller släkt skulle lijda att jungfrun skulle taga en ofrälst man". Sådana skäl kunde man givetvis inte ta hänsyn till, ty inför Gud och Domkapitlet var alla lika. Domen blev alltså, att den välborna jungfrun och den ofrälse "Capitainen" skulle varandra äkta taga.

Att domkapitlet i tvisten om drängen och pigan från Barva skulle fälla en likadan dom som den man långt tidigare fällde om kaptenen och jungfrun var en självfallen sak. För kapitelherrarna var det lika liten skillnad mellan rik och fattig som mellan frälse och ofrälse. Att drängen och pigan borde bli ett äkta par hade också sitt stöd i lagen, kanske inte i första hand i Sveriges rikets lag utan i Gamla testamentets Moseböcker. Efter denna lag hade Israels barn levat och den gällde givetvis en det Nya förbundets folk.

I Andra Mosebok eller Exodus fann man också i 22:a kapitlet ett ord utan tvekan var tillämpligt på drängen och pigan från Barva. Det lydde sålunda: "Om man lockar en Jungfru, then ännu icke förlofwat är och lägrar henne: han skal gifwa henne hennes Morgogåfwor och hafwa henne till Hustru".

Förutom detta nog så tydliga bud stödde domkapitlet sin dom på ytterligare ett Skriftens ord, som återfanns i 22:a kapitlet av Femte Mosebok eller Deuteronomion. Om detta skriftställe med sina målande detaljer helt var tillämpligt på de unga från Barva, kan vi inte veta och måhända var detta förborgat även för domkapitlet, om dock för säkerhets skull tog det med för att ge skärpa åt sin dom. Det lyder sålunda:

"Om någon kommer till en Jungfru, intet trolofwat är och får henne fatt och ligger när henne och thet warder funnet; så skal han som när henne lågh giwfa hennes Fadher femtiyo Siklar Silfwer och skal hafwa henne til Hustru..."

Med stöd av sådana tydliga skriftens ord var domen på förhand given och utgången torde läsaren redan ha gissat. Än i dag kan man läsa domslutet – liksom drängens frieri - på ett gulnat blad och av de många handskrivna folianter, som från golv till tak fyller de välvda arkivkamrarna hos Högvördiga domkapitlet i Strängnäs.

Kapitlets beslut har följande lydelse:

"Alldenstundh förmäldte drängh icke allenast ahffuer giffvit lyfte och gåffvor pijghan är af så god slächt och ther till medh så ung, faqher, sundh, karsk och snabb uthi sijna syslor, som dränghen någor tijd önskia; kan; uthan theras umgänge är begynt utaff Echtenskaps upsåat medh effterföliande löffte, handräkning, gåffvor och bekymmer Bröllops tillredningh; så dömes utaff Exodus 22:16 och Deuteronomion 22:28 att the ähre Ehta Folck tilsamman och måå icke skiljas åhtt i thenna werldenna så länge the Leuffua".

Ur Eskilstuna-Kuriren fredagen den 17 dec. 1956. Artikeln är skriven av intendent Eric Harry Bergquist, Strängnäs.

Tillhandahållet av Mona Thelin

Saknar du något som du vill ha
skriv till tidningen Land det gjorde jag.
Sång och psalmtext med noter min efterlysning var.
Jag fick mängder med trevliga svar
från olika håll alla i dur inga i moll.
Hjälpsamma människor skrev till mig,
Efterlys du också, det lönar sig.
I vårt eget Barva-blad
kan man också skriva en rad.
Om något att ge bort, köpa eller sälja.
Det är bara att välja
vad innehåll i texten man vill ha
kanske lönar det sig också bra.

"Nunne"

Ett träd utan rötter står ostadigt – Afrikanskt ordspråk

Lättja är en värdefull talang om den utnyttjas på rätt sätt! – Finskt ordspråk

Idel solsken ger öken!

Fattigdom är inte att äga för litet utan att sakna för mycket! – Seneca

Varför bara vara besvärlig när man med en aning fantasi kan vara helt omöjlig? – Danskt ordspråk

Vad du än vill göra, gör det nu. Det finns bara ett begränsat antal morgondagar. – Michael Landon

Väderkvarnen

Historia

På 1200- 1300-talet spreds väderkvarnarna från Persien västerut genom Europa. Det blev populärt att använda vinden som hjälpmedel i samhället. Innan väderkvarnarna kom till använde man djurens och människans krafter. Men man letade hela tiden efter ett effektivare sätt att utnyttja naturens lagar i det hela.

Vattenkvarnar användes redan före Kristi födelse av romarna och används fortfarande. Där ser man att uppfinningarna var lika bra på den tiden, de hade goda idéer och gjorde bra saker av det.

De första väderkvarnarna var troligen stolpkvarnar. Där kunde hela kvarnen rotera runt sin egen axel. Många av dessa kvarnar var ganska sköra och kunde lätt blåsa omkull i storm.

Det finns numera två olika sorters kvarnar kan man säga: Stubbkvarnen, där hela kvarnen kan vridas för att få bästa möjliga vind. Jag tror att stubbkvarnen är en mer utvecklad stolpkvarn, grundidéen är ju den samma. Sen finns det tornkvarnen, som är vridbar i övre halvan dvs. att det är vingarna som kan rotera runt resten av kvarnen.

Vingar

När väderkvarnen kom var det enkla vingar som bestod av segelduk som sträcktes över en ram. På 1770-talet uppfann Andrew Meickle en bättre vinge. Den bestod av gångjärnsförsedda spjälor, som hölls på plats av en fjäder. När vinden blev allt för stark öppnade sig spjälorna och vinden kunde passera utan att skada vingen eller duken, som fortfarande var kvar.

Den moderna väderkvarnen

Motsvarigheten till den dåvarande väderkvarnen är vindkraftverk. Men istället för att vingarna driver kvarnstenar driver den en generator. För att få den maximala energin ur vinden är vingarna enorma, ända upp till 100 m mellan vingpetsarna. Vindmätare ger signaler på vindstyrkans storlek till den dator som styr vingarnas vinklar. Det gör de för att kraftverket ska arbeta så effektivt som möjligt vid olika vindstyrkor.

Hur fungerar en väderkvarn då?

När vingarna snurrar börjar också en horisontell axel att snurra. I änden av den axeln sitter ett kugghjul som sitter i med ett annat kugghjul, på huvudaxeln. När huvudaxeln börjar röra på sig så börjar också kugghjulen som sitter längst ner i kvarnen att röra på sig. De axlarna är de som går upp i kvarnstenarna som också börjar rotera. Säden som hissas upp genom golvet ända från botten till toppen av kvarnen töms i en sil och åker ner mot kvarnstenarna. Där börjar säden malas, och när den åker ner i röret ur stenarna är det fint mjöl som töms i säckar och körs vidare för bakning eller liknande.

Sörby kvarn, Barva

Sörby kvarn är en av få sexvingade kvarnar i Sverige. Den ligger på Barvaåsen i slänten som nu är hage för kor. Både kvarnen och kvarnstugan är bra bevarat.

Kvarnen uppfördes 1860 av gården Lindholms ägare Carl Gustav von Celsing. Hans initialer finns inristade i en vindflöjel i toppen av kvarnen. Kvarnen var i bruk ända till in på 1920-talet.

Kvarnen har renoverats ett antal gånger för att se så fin ut som möjligt där den står. Man har t.ex. bytt vingar, tak och panel på den. Just nu håller man på att måla om den, fast i samma Falu rödfärg som förut förstås, man kan ju inte byta något som alltid har sett ut på samma sätt i alla år. I slutningen på den västra sidan av kvarnen ligger kvarnstugan, där mjölnaren var bosatt för att se att allt gick rätt till.

Jag har valt att ta med ett riktigt exempel på en väderkvarn, som är nära oss. Jag var där och tittade och fick en inblick om hur den har fungerat. Det är helt klart en uppfinning, som kan intressera vem som helst. Det är ett riktigt tekniskt konstverk att få något så stort att fungera så lätt. Att den nu är rätt sliten är ganska lätt att förklara, det har pågått mycket hårt arbete inne i den. Tänk allt mjöl som har blivit malt i den!

/Hanna Sars, som är barnbarn till Barbro och Göte Pettersson, Skogstorp.

Kvarnskjuts

Mitt första minne av en kvarnskjuts är från hösten 1930, efter det att trösken var avklarad och potatisen var uppluckad. Mina föräldrar arrenderade torpet Lindsved i Dunkers socken, som ägdes av Holmens Bruk. Kvarnen som vi anlade, för att mala vårt

mjöl för brödbak och gröpe till korna, var belägen vid Mora i Dunker. Den drevs med vattenkraft av vatten från Dammsjön och som rann ut i Morasjön.

Det var en stor händelse för mig, att få följa med min pappa till kvarnen, även om inte färden var mer än två km lång. Även min mamma var spänd på hur kvalitén på det första mjölet för säsongen skulle uppföra sej vid bakningen. Det gick endast att odla råg och havre på vår gård. Vete fick vi byta till oss från morfars.

Ja, kvarnen, den var som sagt driven av ett stort vattenhjul. Jag fick faktiskt följa med mjölnaren, när han gick ut och öppnade dammluckan och fick se hur hjulet började snurra. Det var inte så mycket en sex års pojke fick göra i kvarnen, för det var ju farligt med de oskyddade remmarna, som förde över kraften till kvarnstenarna.

Av rågen maldes "sammalet", medan vetet skalades och maldes till vetemjöl. Det blev även en liten påse med kli av skalen.

Efter flytten till Barva, blev kvarnresorna till Ärla kvarnen inte alls så äventyrliga som min resa till vattenhjulet vid Mora.

/Karl-Erik Blomberg

Om cancer

Var 3:e i Sverige får någon gång i livet cancer och var 6:e svensk dör i cancer!

Varje dag får drygt 120 personer i Sverige beskedet att de har cancer. Måndag, som julafton!

Tack vare forskningens framsteg blir fler än varannan helt frisk igen, och många kan leva ett långt och bra liv trots sin sjukdom.

Omkring 45 000 nya fall upptäcks årligen. Av dessa botas ungefär hälften. Men överlevnaden beror på vilken cancersjukdom det gäller. Vid vissa cancersjukdomar botas nästan alla drabbade medan andra cancersjukdomar har sämre prognos. De som inte kan botas kan i många fall leva ett bra liv under lång tid tack vare nya och förbättrade behandlingsmetoder.

Men så har det inte alltid varit. När Cancerfonden bildades 1951 drog läroböckerna i medicin ofta likhetstecken mellan cancer och död. Så sent som i början av 1970-talet hade den som drabbades av testikelcancer eller leukemi liten chans att bli frisk. Idag botas mer än 90 procent av de män som insjuknar i testikelcancer och även prognosen vid leukemi har förbättrats betydligt.

Förklaringen är ökad forskning som givit allt effektivare behandlingsmetoder.

Men även om forskningen gjort fantastiska framsteg är cancer fortfarande en stor och skrämmande folksjukdom. Var tredje person i Sverige kommer någon gång i livet att drabbas av cancer. Det betyder att vi alla kommer i kontakt med sjukdomen. Antingen som anhörig, vän eller patient.

Cancerfondens mål är att bekämpa cancer och förbättra vården för cancerpatienterna. Det gör vi främst genom att ge ekonomiskt stöd till forsknings- och vårdprojekt. Idag finansierar vi 75 procent av alla svenska forskningsprojekt om cancer. Cancerfonden har inga statliga bidrag utan är helt beroende av frivilliga gåvor för sin verksamhet.

Ett bidrag till Cancerfonden kan betyda skillnaden mellan liv och död.

Källa: www.cancerfonden.se

Valborg

Först och främst vill jag tacka alla i vår lilla grupp som genomförde föreställningen på Valborg, kanske då först och främst till barnen som helt på egen hand tränat och hittat på allt och vår textförfattare – Anders Karlsson, Kolstugan.

För min egen del har det varit väldigt inspirerande och utvecklande att få delta i detta arbete, där jag återigen har lärt mig att om alla hjälps åt och drar åt samma håll så ger det glädje under arbetet!

Nu har vi genomfört två föreställningar i vår hembygd och ingen av oss har någonsin gjort detta tidigare, men jag tror att vi alla i gruppen har haft glädje av att träffas under dessa vinter/vår månader.

Ingen utveckling utan rannsakan om vad man lärt sig och vad man kan förbättra. Vi har fått både ris och ros och av detta tar vi till oss! Inför kommande föreställningar så vill vi först och främst knyta till oss musiker och en dramapedagog.

Sist men inte minst så vill vi tacka Eivor Nilsson på Odensberg för att hon gav oss en kick att komma igång - Tack Eivor!

Midsommar i Barvagården

Tisdagen den 18 juni

Kl.
18.00 Nedtagning av majstången

Midsommarafton

Kl.
09.00 **Majstången klädes**

Alla är hjärtligt välkomna att hjälpa till

Ju fler desto roligare

Ansiktsmålning för barnen

ca 11.00 Fika, medtag egen kaffekorg
Glass till alla barn

Kl.
15.00 **Majstången reses**

Kl.
15.30 Dans kring majstången

ca 16.15 Trollkarlen Johan Ståhl
Dragkamp Barva syd – Barva Nord
Den årliga tävlingen mellan ortsborna
Kaffeservering · Korv · Kiosk · Lotterier
Indiantält · Skytte · Fiskdamm · Boll på burk ·
Klättervägg samt andra olika aktiviteter.

Hembygdsmuséet är öppet båda dagarna

Midsommardagen

Kl.
13.00 Gudstjänst

Kaffeservering

Uppdaterat den 25 juni 2008,
webbmaster: [Anne Ivarsson](#)
<http://www.barvabygden.se/bb-16.htm>